

2687-5640

PREMIUM E-JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

Yıl / Year : 2021
Cilt / Volume : 5
Sayı / Issue : 11
ss / pp : 53-65

<http://dx.doi.org/10.37242/pejoss.1087>
Araştırma Makalesi / Research Article
Makale Geliş / Received : 01.01.2021
Yayınlama / Published : 31.01.2021

Blm. Uzm. Gülsevil MECEK

Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Afyonkarahisar / Türkiye

<https://orcid.org/0000-0001-5864-6347>

TÜRKİYE'DE KOBİ'LERİN TEŞVİK EDİLMESİ VE DESTEKLENMESİ

ÖZET

KOBİ'ler, ülke ekonomilerin en belirleyici iktisadi unsurlarından birisidir. Özellikle küçük sermayeleri yatırıma dönüştürmeleri, istihdam sağlamaları ve katma değer oluşturmaları KOBİ'lerin önemini ortaya koymaktadır. Ülke ekonomileri için büyük bir öneme sahip olan bu işletmelerin ekonomik varlıklarının korunması ve geliştirilmesi gerekmektedir. Özellikle finansal sorunlarının çözülmesi, kalifiye personel istihdamının sağlanması, organizasyon problemlerinin ortadan kaldırılması, rekabet üstünlüklerine kavuşturulması, vd. gibi konularda KOBİ'lerin teşvik edilmesi ve desteklenmesi gerekmektedir. Çalışma ile Türkiye'de KOBİ'lere teşvik sağlayan ve destekleyen kurumlara yer verilmiştir. Bu kurumların sağladığı teşvik ve desteklerin türü, içeriği, kapsamı ve özellikleri hakkında bilgiler verilmiştir. Bu çalışmanın amacı; KOBİ'lerin nereden, ne zaman ve ne şekilde destek ve yardım alabileceklerinin toplu bir şekilde ortaya konmasıdır. Mevcut değerlendirmeler daha önce yapılan akademik araştırma sonuçları dikkate alınarak yapılmıştır. Türkiye'de kamu kurum ve kuruluşları, mesleki kuruluşlar, özel kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları, teknik yardım ve danışmanlık hizmeti veren kuruluşlar, uluslararası kuruluşlar, yerel kuruluşlar ve diğer kuruluşların KOBİ'lere destek ve teşvik sağladığı görülmüştür. Bu kuruluşlar tarafından KOBİ'lere finansman, yatırım, ar-ge, pazar, istihdam, bilgi, danışmanlık, eğitim ve yarım kalmış yatırımların ekonomiye kazandırılması destekleri sağlandığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: KOBİ, KOBİ'lerin Desteklenmesi, KOBİ'lerin Teşvik Edilmesi

ENCOURAGING PROMOTING AND SUPPORT OF SMEs IN TURKEY

ABSTRACT

SMEs are one of the most decisive economic elements of the country's economies. The fact that SMEs transform their small capital into investments, provide employment and create added value reveals the importance of SMEs. The economic assets of these enterprises, which are of great importance for the economies of the country, need to be protected and improved. Especially solving financial problems, providing qualified personnel, eliminating organizational problems, gaining competitive advantages, etc. SMEs should be encouraged and supported in such matters. providing incentives to SMEs in Turkey with Labor and the place it has been given to supporting institutions. Information about the type, content, scope and features of the incentives and supports provided by these institutions has been provided. The purpose of this study; It is a collective demonstration of where, when and how SMEs can get support and assistance. The current evaluations have been made taking into account the results of previous academic research. public institutions and organizations in Turkey, professional organizations, private institutions, nongovernmental organizations, technical assistance and consulting service providers, international organizations, has been shown to local agencies and other organizations to provide support and incentives to SMEs. It has been determined by these organizations that SMEs are provided with financing, investment, R&D, market, employment, information, consultancy, training and support for unfinished investments.

Keywords: SMEs, Supporting SMEs, Encouraging SMEs

1. GİRİŞ

Devletler gerek mükellef oldukları kamu hizmetlerini gerçekleştirebilmek ve gerekse de bu hizmetleri finanse edebilmek için düzenli olarak gelir elde etmesi gerekmektedir. Vergi, resim, harç, katılım payı, şerhiye, para cezaları, mülk ve faaliyet gelirleri ile borçlanma gibi temel gelirler ile finansal gereksinimlerini karşılamaktadırlar.

Ekonomik hizmetlerin üst düzeyde gerçekleştirilmesi için özel sektörün de güçlü, etkin ve verimli bir durumda olarak kamu sektörünü beslemesi gerekmektedir. Esasen her iki sektör de diğerini dolaylı olarak beslemekte ve karşısındakinden beslenmektedir. Örneğin devlet sağladığı sübvansiyonlar ve destekler ile özel sektör girişimciliğinin artmasına ve büyümesine olanak tanıırken, özel sektörün de ek istihdam oranını yükseltmesiyle kamu sektörü üzerindeki sosyal ve ekonomik yükü hafifletmektedir. Yine gelir düzeyinin artması ile kamu sektörünün vergi gelirleri ve diğer ekonomik gelirlerinde de artışlar meydana gelmektedir. Diğer yandan ülkede ürün çeşitliliği ve türlerindeki artışlar ithalât yani dış ülkelere olan bağımlılığı da azaltarak ekonomik değerlerin ülke içerisinde kalmasına katkı sağlayacaktır. Ayrıca ihracatın artması ve ithal bağımlılığın azalması devletlerin uluslararası ilişkilerdeki etkinlik ve gücünü de arttırmaktadır.

Devletler açısından sahip olunmak istenen modern yaşam koşulları, teknoloji ve teçhizat; amaçlanan sosyal barış, refah, demokrasi ve adalet; bağımsızlığın bekası için öngörülen askeri güç, uluslararası etkinlik ve kendi kendine yeterlilik ancak güçlü bir ekonominin varlığı ile mümkün olabilmektedir. Güçlü bir ekonominin kurulabilmesi devletler için bu kadar önemliken söz konusu devletlerin ekonomik politikalar oluşturmaması düşünülemez. Devletlerin doğrudan girişimci olması, girişimciyi desteklemesi hatta özgür girişimcilerin oluşması adına piyasadan çekilmesi ya da piyasaya dolaylı müdahalesi birer politika örnekleridir (Mecek ve Akın, 2014: 89; Mecek, 2013: 495).

Girişimcilik faaliyetlerinin ülke ekonomilerindeki en önemli karşılığı hiç şüphesiz ki en büyük paydaş olan küçük ve orta ölçekli işletmeler yani KOBİ'lerdir. Dolayısıyla devletlerin girişimcileri ve girişimciliği desteklemesi bir nevi KOBİ'lerin desteklemesi, onların teşvik edilmesi anlamına gelmektedir.

2. KOBİ'LERİN TEŞVİK EDİLMESİ VE DESTEKLENMESİ

Dünyada küreselleşmeye bağlı olarak değişen ve gelişen teknolojik ilerlemeler ülkelerin kendilerini yenilemelerini zorunlu kılmıştır. Bu doğrultuda günümüzde devletler değişimi piyasa eliyle gerçekleştiren ve harcamacı olmaktan ziyade gelir sağlayıcı yönünü ön plana çıkaran bir boyuta gelmiştir (Yılmaz ve Turan, 2019: 314; Mecek ve Akın, 2015: 449). Piyasaya ve sonuçlara yönelmiş, toplum iyelikli, tüketici sürüslü, rekabetçi, katalitik, katılımcı ve girişimci bir devlet anlayışında (Sakınç, 2012: 61-65) devletin girişimcilik ile olan ilişkisi 2 (iki) şekilde karşımıza çıkmaktadır;

Kamu Kurum ve İdarelerinin Doğrudan Girişimci Olması (Kamu Girişimciliği); Kamu idarelerinin girişimci sıfatıyla aktif olarak ekonomik faaliyette bulunması kurdukları iktisadi kamu kurumları aracılığıyla gerçekleştirilmektedir (Mecek ve Akın, 2015: 449). Devlet tarafından kurulan iktisadi kamu kurumlarını ülkeden ülkeye farklılıklar göstermekle birlikte bütünlük oluşturması açısından çalışmamızda Türkiye'de olduğu gibi Kamu İktisadi Teşekkülleri (KİT) olarak adlandırılacaktır.

1980 yılı itibarıyla dünyada gelişen neo-liberal ekonomi politikalarının etkisiyle birçok KİT özelleştirilmiş, kamu tarafından ifa edilen birçok kamu hizmetleri de özelleştirilerek, özel sektör mantığıyla yürütülmesi esas alınmıştır. Devlet doğrudan girişimci olmak yerine daha

çok girişimciyi ve girişimciliği destekleyen bir yapıya dönüşmüştür. Artık doğrudan piyasaya müdahale etmek yerine piyasayı düzenleyen ve denetleyen kurumlar (bağımsız idari otoriteler) kurarak dolaylı olarak piyasaya etki etmeye başlamıştır (Mecek ve Akın, 2015: 450).

Kamu Kurum ve İdarelerinin Girişimciliği (KOBİ'leri) Desteklemesi; devletler girişimci sıfatıyla ekonomik hayatta aktif olarak yer almasının yanı sıra sermaye birikiminin sağlanması, özel teşebbüslerin özendirilmesi, girişimci sınıfının büyümesi, girişimci sayısının ve niteliğinin artırılması ile sosyal ve ekonomik dönüşümün daha hızlı ve güçlü sağlanabilmesi amacıyla bir takım destek, yardım, yatırım, teşvik, regülasyon ve özendirme politikaları uygulamaktadır (Mecek, 2013: 496). Bu politikaların uygulanması ülkemiz için de söz konusudur.

KOBİ'lerle ilgili yardım, destek ve teşviklerde devletler ile uluslararası ve/veya uluslar üstü kuruluşlar ön plana çıksa da bu alandaki tek aktörler değildirler. Ulusal ve uluslararası yatırım/finans kuruluşları, yerel yönetimler, meslek odaları, mesleki birlikler, kamuya yararlı dernekler, vakıflar ve özel hukuk tüzel kişiliği niteliğindeki muhtelif organizasyonlar ile kamu idarelerinin tek başlarına ya da diğer kamu idareleri veya özel hukuk tüzel kişileri ile birlikte meydana getirdikleri organizasyonlar da KOBİ'lerin desteklenmesi konusunda etkin olan aktörlerdir. Bu aktörlerin ortaya çıkma süreçleri ve etki düzeyleri ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir. Elbette ki KOBİ'lere yapılan destek, yardım ve teşviklerin ortaya çıkması ve geliştirilmesi uzun bir tarihsel dönemde meydana gelmiştir.

ABD'de 1953 yılında KOBİ'lerin desteklenmesi amacıyla bağımsız bir kuruluş olan Küçük İşletmeler İdaresi (Small Business Administration-SBA) kurulmuştur. SBA Amerika genelinde eyaletler düzeyinde "eyalet program ofisleri" açarak küçük işletmeler için finansman, eğitim ve danışmanlık hizmetleri vermeye başlamışlardır. KOBİ'lere verilen bu desteklerin zaman geçtikçe ivmeli bir şekilde artmaya devam ettiği görülmektedir. ABD'de SBA dışında KOBİ'lere yönelik farklı kamusal kaynaklar sunan kuruluşlar ile özel nitelikli kaynaklar sunan finans kurumları gibi kuruluşlar da bulunmaktadır.

Avrupa Birliği'nin (AB) KOBİ'lerin desteklenmesine ve geliştirilmesine yönelik yaklaşımlarının ABD'den daha sonraki zamanlarda gerçekleştiği görülmektedir. Bu konuda Avrupa Kömür Çelik Topluluğu (AKÇT) dışında üretilmiş ortak bir politikalara ve uygulamalara çok fazla rastlanılamamaktadır. AB tarafından KOBİ'lere yönelik uygulama ve desteklerin ilgili dönem itibarıyla sanayi sektörüne yönelik faaliyetlerle sınırlı kaldığı görülmektedir. Bu alanda genel olarak sadece mikro düzeyde şirket birleşmelerine yönelik programların yapıldığı ve KOBİ'lerin yapısal olarak modernleştirilmeye çalışıldığı uygulamalarla sınırlı kalmıştır (Horvath, 2005: 478). 1960'lı ve 1970'li yıllarda da AB'ye üye ülkeler tarafından ortak bir sanayi politikasının oluşturulamadı, dolayısıyla da KOBİ'lerin geliştirilmesi/desteklenmesi yönünde ortak, genel ve somut adımların atılmadığı görülmektedir.

1980'li yıllara kadar KOBİ'ler AB tarafından etkisiz ve istikrarsız yapılar olarak görülmekteydi. Özellikle de ülke ekonomilerindeki yerleri ve etkinlikleri çok fazla önemsenmemekteydi. Ancak 1980'li yıllardan itibaren KOBİ'lerin ekonomideki önemi ve etkinliği daha iyi anlaşılmıştır. Bu nedenle de AB ülkeleri tarafından KOBİ'lere verilen önem hızla artmaya başlamıştır. Bu kapsamda 1983 yılı "Avrupa Küçük ve Orta Boy İşletmeler ve El Sanatları Yılı" olarak ilan edilmiştir. Ayrıca girişimciliğin artırılması/yaygınlaştırılması amacıyla 24 Mayıs 1984'te ilk "KOBİ Eylem Planı" yürürlüğe konmuştur. Bu plan ile KOBİ'lerin daha profesyonel bir yönetim yapısına kavuşması, yatırım problemlerinin çözülmesi, kendi aralarında işbirliği ve dayanışmanın gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir. Söz konusu hedeflerin gerçekleştirilebilmesi amacıyla da "Avrupa Bilgi Merkezi Ağı", "İş

Geliştirme Merkezleri Ağı", "Şirket İşbirliği Ağı" gibi çeşitli oluşumlar geliştirmiştir. (Küçüktekin, 2006: 33-34). 1987 yılında da KOBİ'lere yönelik ikinci eylem planı hazırlanmıştır. Sonrasında ise KOBİ'lerle ilgili muhtelif düzenleme ve uygulamalar hayata geçirilmeye başlanmıştır.

KOBİ'lerle ilgili gerçekleştirilen uygulamaların hukuki temeli ise 1992 yılında imzalanan Maastricht Anlaşması'na dayanmaktadır. Bu anlaşmanın imzalanması ile AB tarafından KOBİ'lerle ilgili politikaların geliştirilmesi daha sistematik bir hale getirildiği görülmektedir. Ocak 2000 tarihinde mevcut olan Sanayi ve KOBİ Genel Müdürlükleri "*Girişimler Genel Müdürlüğü*" adıyla tek bir çatı altında birleştirilmişlerdir. Bu düzenleme ile AB'nin KOBİ politikalarının kurumsallaşması ve bütünselleştirilmesi sağlanmıştır. Aynı yıl (Mart 2000) AB tarafından kabul edilen Lizbon Stratejisi ile AB'nin 2010 yılına kadar dünyanın bilgiye dayalı en yenilikçi ve rekabetçi ekonomisi haline getirilmesi amaçlanmıştır (Usal, 2006: 8).

2000 yılı Haziran ayında yapılan "Feira Avrupa Konseyi"nde AB tarafından "*Küçük İşletmeler için Avrupa Şartı*" kabul edilmiştir. Avrupa Birliği KOBİ Sözleşmesi olarak da adlandırılan bu şart, üye ülkelerin KOBİ'lerin geliştirilmesi ve desteklenmesine yönelik ortaya koydukları taahhütleri ve bu taahhütlerin uygulanmasının yıllık bazda değerlendirilmesini kapsamaktadır (Odabaşı, 2005: 5). 2008 yılında AB tarafından "*Küçük İşletmeler Yasası*" hazırlanarak kabul edilmiştir. AB tarafından gerçekleştirilen bu süreçler neticesinde 2009 yılından itibaren KOBİ'lere yönelik desteklerin ve yardımların hızla artmaya devam ettiği görülmektedir. Özellikle 1990 yılı itibariyle uygulanan "çok yıllık programlar" aracılığıyla girişimciliğin teşvik edilmesi, iş ortamının ve rekabet koşullarının iyileştirilmesi ile KOBİ'lerin niteliklerinin artırılması ve yenilikçi faaliyetlere erişimin kolaylaştırılması konusunda önemli ilerlemeler kaydedilmiştir (KOSGEB, 2005: 3).

Dünya ekonomisine büyük ölçüde yön veren ABD ve AB ülkelerinde KOBİ'lerin desteklenmesiyle ilgili yaşanan bu süreçler ve izlenen politikalar ile küresel sosyo-ekonomik olaylar elbette ki Türkiye üzerinde de önemli etkilere neden olmuştur. Özellikle dünya genelinde 1980'li yılların başından itibaren önem kazanan neo-liberal ekonomik politikalar Türkiye Ekonomisinin dolayısıyla da KOBİ'lerle ilgili ekonomik yaklaşımların şekillenmesinde büyük bir öneme sahiptirler.

Ülkemiz KOBİ'lerine 1980'li yılların ilk yarısında doğrudan ihracata yönelik özendirici nakdi teşvikler sağlanırken aynı yılın ikinci yarısından itibaren bu teşvikler yatırımlara kaydırılmıştır. Ancak gerek kamu gelir-gider dengesindeki sorunlar gerekse Dünya Ticaret Örgütü, AB ve GB'ne karşı yükümlülükler nedeni ile doğrudan nakdi teşvik araçları son yıllarda bazı istisnalar dışında uygulamadan kaldırılmış ve özel seçici teşvik politikası bırakılarak vergisel teşviklerin ağırlıklı olduğu genel teşvik uygulamasına geçilmiştir. Nitekim söz konusu politika değişiklikleri sonucu teşvik politikaları ve kalkınma planları doğrultusunda uyguladığı selektif özendirici politikalar yerine yatırım kararlarının ağırlıklı olarak piyasa mekanizmasına bırakılması doğrultusundaki genel görüşe eşdeğer bir örgütlenme yapısına geçilmiştir (Kalkan, 2005: 40, Yılmaz, 2012: 64).

Küçük sanayi siteleri ve organize sanayi bölgelerinin kurulması girişimciliğin (KOBİ'lerin) teşvik edilmesine yönelik planlı dönemde yapılan önemli yatırımlardır. KOSGEB başta olmak üzere yatırımları ve yatırımcıları destekleyen organizasyonların yanı sıra yerel ve bölgesel kalkınmanın lokomotifi olan bölgesel kalkınma ajanslarının kurulması girişimciliğin (KOBİ'lerin) gelişmesine önemli katkılar sağlamaktadır. 1980 sonrası daha çok yaygınlaştığı görülen Kamu – Özel İşbirliği (KÖİ) uygulamaları ile girişimciliğin teşvikine yönelik önemli adımlar atıldığı görülmektedir. Bu model ile sözleşme sonunda projeye konu tesis/tesislerin kamuya geçmesiyle herhangi bir maliyete katlanılmadan yeni tesis/tesisler elde edilmektedir (Mecek, 2013: 497). Ayrıca, KÖİ ile bazı risklerin kamu sektörü tarafından üstlenilmiş

olması, özel sektörün yeni yatırım alanlarında ticari faaliyette bulunmasına ve kamu garantili gelirler elde etmesine imkân vermesi özel sektör girişimcilerini KÖİ'ye girme konusunda teşvik edici faktörler olarak dikkat çekmektedir (Uysal, 2020: 387). Bu bağlamda KÖİ kavramsal açıdan (Mecek vd., 2015: 490);

“Kamu sektörü olarak adlandırılan merkezi idare (devlet) ve/veya mahalli idareler (il özel idaresi, belediye, köy) ile bunlara bağlı kurumların görev alanında yer alan altyapı tesisi, mal ve hizmet üretimi gibi bazı kamu hizmetlerinin yerine getirilmesi amacıyla bu hizmetin gerçekleştirilmesine esas olan proje, yapım, bakım – onarım, uygulama, işletme, geliştirme ve denetim süreçlerinin risk, getiri, sermaye ve sorumluluk olarak özel sektör ve talep olması halinde üçüncü sektör ile uzun süreli bir sözleşmeye bağlı olarak paylaştırıldığı yeni, alternatif hizmet sunma modellerinin genel adıdır.”

KÖSİ/KÖİ uygulamaları hizmet sözleşmeleri, yönetim (işletme) sözleşmeleri, kira sözleşmeleri, imtiyaz sözleşmeleri ve hibrit (melez) düzenlemeler hayata geçirilmekte olup özellikle alt yapı alanındaki ciddi eksiklerinin kamu harcaması yapılmadan yerine getirilmesini ve bu alanda özel girişimlerin teşvik edilmesini sağlamaktadır. Bu amaçla Türkiye’de yap-kirala (YK), yap-işlet (Yİ), yap-işlet-devret (YİD), işletme hakkı devri (İHD) gibi uygulamaların yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir (Mecek, 2013: 497). Türkiye’de uygulanmakta olan beli başlı bu KÖİ modellerine ilave olarak KÖİ günümüz dünyasında gelişmekte olan ve gelişmiş pek çok ülkede ve çeşitli sektörlerde yap-sahip ol-işlet-devret, restore et-işlet-devret, yap-sahip ol-işlet, tasarla-yap-finanse et-işlet, yap-devret-işlet, tasarla-yap gibi pek çok alt model ile uygulanmaktadır (Uysal, 2017: 172).

Türkiye’de genel olarak uygulanan destek, yardım ve teşvikler; nakit hibe destekleri, sübvansede edilmiş borçlar, borç garantileri, nakit istihdam yardımları, vergi muafiyetleri, vergi istisnaları, vergi indirimleri, ithalat ve ihracata yönelik gümrük uygulamaları, düşük faizli veya faizsiz krediler, enerji destekleri, arazi tahsisleri, makine-teçhizat yardımları, hammadde teminine yönelik yardımlar, işgücü eğitimleri, KOBİ'lere danışmanlık ve bilgi sağlama hizmetleri, AR-GE destekleri, kuluçka merkezleri kurulması, satın alma garantileri ve destekleme alımları olarak karşımıza çıkmaktadır (Mecek, 2013: 497). Bu teşvikler kamu kurum ve idareleri tarafından yapıldığı gibi özel hukuk tüzel kişiliği niteliğindeki kuruluşlar tarafından da yapılmaktadır.

3. TÜRKİYE'DE KOBİ'LERE TEŞVİK VE DESTEK SAĞLAYAN KURUMLAR

Türkiye’de KOBİ'lerin geliştirilmesi için yardım, teşvik ve destek sunan kurum ve kuruluşlarla ilgili literatürde yapılmış çeşitli gruplandırmalar (tasnifler) bulunmaktadır. Örnek olarak Akgemci (2001) KOBİ'lere destek verenleri ve verdikleri destekleri 5 (beş) farklı grupta toplamıştır. Yapılan tasnif örnekleri sayı olarak arttırılabilir. Ancak yapılan/yapılacak olan tüm tasnifler mutlak bir sonuç ortaya koyamayacaktır. Bunun nedeni tasnifte kullanılacak/kullanılabilecek ölçüt sayısının çok ve çeşitli olmasıyla birlikte destek sunan kurumların sundukları desteklerin çok yönlü olmasıdır. Dolayısıyla bir kurum ya da kuruluş yapılan/yapılacak tasniflerde aynı anda birden fazla grupta yer alabilecektir.

Çalışmamızda yeni bir gruplandırma (tasnif) yapma amacı güdülmeyecek olup; Akgemci (2001) tarafından yapılan tasnif esas alınarak Türkiye’de KOBİ'lere yardım, teşvik ve destek sunan kuruluşlara kısaca yer verilecektir. Bu kapsamda Türkiye’de KOBİ'lerin geliştirilmesi için teşvik ve destek sunan kurum ve kuruluşları sırayla incelenecektir.

3.1. Kamu Kurum ve Kuruluşları

Türkiye’de KOBİ'lerin en önemli destekçisi merkezi idare yani devlettir. Yasal düzenlemelerin yapılması, uygulanması, denetlenmesi, yardım ve desteklerin sağlanması,

teşvik programlarının uygulanması devlet tarafından gerçekleştirilmektedir. Devlet tüm bu işlem ve süreçleri içerisinde barındırdığı organlar (*yasama, yürütme, yargı*) ve alt birimler (*bakanlık, müsteşarlık, başkanlık, genel müdürlük, müdürlük, vd.*) ile gerçekleştirmektedir.

Yürürlükte bulunan yatırımların desteklenmesi uygulamalarında sorumlu kuruluş Hazine Müsteşarlığıdır. Halen yürürlükte olan yatırımların teşviki çerçevesinde sağlanan teşvikler, gümrük vergisi istisnası, yatırım indirimi, makine ve teçhizat alımında katma değer vergisi istisnası, vergi, resim ve harç istisnası, enerji desteği, arsa tahsisi, fondan kredi tahsisi ve kaynak kullanımını destekleme fon kesintisi istisnasından oluşmaktadır. Yatırım teşvik belgesi kapsamında sağlanan destek unsurları genel olarak yatırım konusu makine ve teçhizata yönelik olmaktadır (Kalkan, 2005: 40; Yılmaz, 2012: 64).

KOBİ'lere destek sunan kamu birimi elbette ki sadece Hazine Müsteşarlığı değildir. Özellikle KOSGEB, KOBİ'lere KOBİGEL Destek Programı, KOBİ Teknoyatırım Destek Programı, İş Birliği Destek Programı, Girişimciliği Geliştirme ve Destek Programları, AR-GE İnovasyon ve Endüstriyel Uygulama Destek Programı, Gelişen İşletmeler Piyasası Destek Programı, Stratejik Ürün Destek Programı, Teknopazar Destek programları ile önemli düzeyde destek sunmaktadır (Yılmaz ve Arvas, 2019: 1069-1070). KOBİ'lere yardım, teşvik ve destek sunan diğer kamu kurum ve kuruluşları ise; "*Türkiye Halk Bankası*", "*Türkiye Vakıflar Bankası*", "*Sinai Yatırım ve Kredi Bankası*", "*EXIMBANK*", "*KOBİ A.Ş.*", "*Kredi Garanti Fonu*", "*Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Küçük Sanayi ve El Sanatları Genel Müdürlüğü*", "*Küçük Sanayi, Sanayi Bölge ve Siteleri Genel Müdürlüğü*", "*GAP Bölgesi Girişim Destekleme ve Yönlendirme Merkezi*", "*Maliye Bakanlığı Milli Emlak Genel Müdürlüğü*", "*Milli Eğitim Bakanlığı*", "*Çevre ve Orman Bakanlığı*", "*Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı*", "*İçişleri Bakanlığı*", "*Dışişleri Bakanlığı*", "*Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı*", "*Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı*", "*YÖK*", "*Hazine Müsteşarlığı*", "*Dış Ticaret Müsteşarlığı*", "*Kalkınma Bakanlığı(DPT)*", "*TÜİK*", "*İŞKUR*" ve "*Milli Produktivite Merkezi*" olarak sıralayabiliriz. Bu kurum ve kuruluşları da kendi arasında "*KOBİ mevzuatını düzenleyen kuruluşlar*" ve "*AB ile ilgili kuruluşlar*" gibi daha alt gruplara ayırabiliriz.

KOBİ Mevzuatını Düzenleyen Kuruluşlar; genel olarak MEB, Kalkınma Bakanlığı (DPT), STB, Çevre ve Orman Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Küçük Sanayi ve El Sanatları Genel Müdürlüğü ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ve ilgili genel müdürlükler olarak değerlendirilebilir.

AB ile ilişkili kurumları ise; Dışişleri Bakanlığı, ABGS, AB Komisyonu Türkiye Temsilciliği, ABİGEM (Avrupa Birliği İş Geliştirme Merkezleri) ile KOBİ'lere yönelik uygulanan, destek ve geliştirme programları çerçevesinde faaliyette bulunan diğer birimler örnek gösterilebilir.

3.2. Mesleki Kuruluşlar

Selçuklu devleti döneminde Ahi Evrân Veli ile esnaf ve sanatkârın mesleki anlamdaki dirilişi gerçekleşmiş ve ahilik teşkilatının teşekkülü ile mesleki bir birlik sağlanmıştır. Selçukluda tesis edilen bu kurumsal yapılar önce Osmanlı Devletine sonrasında ise Türkiye Cumhuriyetine devrolmuştur. Dünya genelinde olduğu gibi Türkiye'de de her meslek kendi arasında bir birlik kurmuştur. Mesleki faaliyetlerin gerçekleştirilebilmesi için ilgili meslek birliklerine üyelik zorunludur. Bu birlikler de kendilerine yakın ve ilgili olan diğer birliklerle bir araya gelerek "federasyon" ve "konfederasyon" şeklindeki üst düzey mesleki kuruluşları oluşturmaktadır.

Meslek ilkelerinin ve temel mesleki standartların belirlenmesi, uygulanması, denetlenmesi, meslek üyelerinin yetiştirilmesi gibi görevleri bulunan bu kuruluşların KOBİ'lerle olan temel ilişkileri üyeleri olan KOBİ sahipleri/işletmecileri noktasındadır. Mesleki anlamda ilgili mevzuat düzenlemelerinin hazırlanmasında kamuoyu ve baskı grubu (lobi) oluşturma,

mesleki gelişmeler hakkında bilgilendirme yapma, ulusal/uluslararası iş anlaşmalarının yapılmasına aracılık etme, mesleki paylaşım ve dayanışmayı sağlama gibi fonksiyonları dolayısıyla üyeleri olan KOBİ'lere yardım ve destek sağlamaktadırlar.

KOBİ meslek kuruluşları genel olarak KOBİ'lerin üye oldukları TOBB ve TESK'e bağlı odalardır. Bu kapsamda; TOBB (Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği), Ticaret ve Sanayi Odaları, Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu (TESK), Esnaf Kefalet Kooperatifleri, Küçük Sanayi Kooperatifleri KOBİ'lere yardım ve destek sağlayan meslek birlikleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.3. Özel Kuruluşlar

KOBİ'lere yardım, teşvik ve destek sağlayan özel hukuk tüzel kişileri genel olarak bu gruba girmektedir. Ancak bu grupta değerlendirilen kuruluşlar, mali-finans desteklerden ziyade KOBİ'lerle dayanışma içerisinde olarak, onlarla mesleki paylaşımlar yapmaktadırlar. O nedenle genel mesleki kuruluşlardan ve mali-finans desteği sunan sivil toplum kuruluşlarından ayrı bir şekilde kategorize edilmişlerdir.

TOSYÖV, MEKSA, Türk Pazarlama Vakfı, Teşebbüsü Destekleme Ajansı, TTGV (Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı) gibi kuruluşlar bu kapsamda değerlendirilebilir.

3.4. Sivil Toplum Kuruluşları

1960'lı yıllarda keynesyen ekonomik modelin etkinliğini kaybetmesi ve yeni bir küresel ekonomik krizin yaşanması nedeniyle yeni bir ekonomik model arayışı hız kazanmıştır. İngiltere ve ABD öncülüğünde geliştirilen ve Dünya Bankası ve IMF gibi uluslararası organizasyonlar aracılığıyla tüm dünyaya entegre edilmeye çalışan neo-liberal ekonomi modeli devlet ve özel sektör arasında yeni bir mekanizma ön görmektedir. Kamu-özel karışımı olan bu melez yapılar "*bağımsız idari otoriteler*" ya da "*düzenleyici - denetleyici kurumlar*" olarak adlandırılmaktadır. Yani ekonomik yapıda kamu-özel sektörler arasında yeni bir yapı etkin hale gelmiştir. Üçüncü sektörü düzenleyici ve denetleyici kurumlar ile STK'lar olarak geniş bir perspektifte ele alabiliriz. STK'lar bir düzenleyici-denetleyici kurum değildir. Ancak düzenleyici ve denetleyici kurumlar sivil toplum kuruluşları değildir ve bu grupta yer almamaktadır. Üçüncü sektör içerisinde yer alması dolayısıyla haklarınca kısaca bilgi verilmiştir.

Devletin ekonomik alandan belirli ölçüde çekilmesini öngören neo-liberal ekonomik politikalar devlete düzenleme ve denetleme dışında aktif bir rol üstlenmemesini, bu kapsamda mevcut olan ekonomik üretim ve faaliyetlerini sınırlandırmasını hatta uzun vadede sonlandırmasını; asli hizmetlerini bile belirli ölçüde hizmet ya da kurumsal özelleştirme şeklinde sunmasını telkin etmektedir (Mecek vd., 2015: 488). Ancak kamusal hizmetlerin tamamen özel sektöre devri ya da özel sektör üzerinden gerçekleştirilmesi her zaman söz konusu olamamaktadır. Kar marjının düşük olduğu alanlarda ve hizmet sunumlarında etkin, etkili ve en uygun hizmet sunumunun özel sektörce gerçekleştirilebilmesi oldukça güçtür. Bu alanlar ise vakıflar ve dernekler gibi "*üçüncü sektör kuruluşları*" yani "*sivil toplum kuruluşları (STK)*" tarafından doldurulmaktadır. Ancak kamu ve özel sektör tarafından yapılan faaliyetlerin desteklenmesi ve/veya bu sektörler tarafından boş bırakılan alanların doldurulması noktasında STK'lar önemli bir role sahiptir. Türkiye'de 1980'ler öncesinde de STK'ların uzun ve etkin bir geçmişi sahip olduğu bilinen bir gerçektir.

Özel hukuk tüzel kişileri olmalarına rağmen özel yarar amacı gütmemeleri, kamu kurumundaki meslek kuruluşları statüsünde olmamaları, vs. nedenlerle ayrı bir grupta değerlendirilmiştir. Birçok yönüyle özel kuruluşlara benzemekle birlikte, kendine özgü muhtelif bazı nitelik ve özellikleri nedeniyle ayrı bir başlık altında incelenmesi daha uygun

görülmüştür. Ancak aynı anda her iki grubun özelliklerini de birlikte gösteren kuruluşların bulunduğu da unutulmamalıdır.

Yerel ve ulusal düzeydeki TÜSİAD ve MÜSİAD gibi "*sanayici ve işadamları dernekleri*" ile KOBİ'lerin geliştirilmesi ve haklarının korunması amaçlı KOBİDER (Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler Derneği), MEKSA (Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayi Destekleme Vakfı), TOSYÖV (Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticiler Vakfı) gibi vakıf ve dernekler de bu grupta değerlendirilmektedir.

3.5. Teknik Yardım ve Danışmanlık Hizmeti Veren Kuruluşlar

Üniversiteler, TESK (Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu), İGEME (İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi), TSE (Türk Standartları Enstitüsü), İKV (İstanbul Ticaret Odası İktisadi Kalkınma Vakfı), İlgili Meslek Kuruluşları, İşçi ve işveren kuruluşları bu grupta yer verilebilecek kurum ve kuruluşlardır. Bu kapsamda bulunan kurum ve kuruluşların büyük bir çoğunluğu diğer alt bölümler (kuruluşlar) içerisinde yer almaktadırlar. Ancak devletin yani merkezi idarenin salt hiyerarşisi içinde olmaması, belirli bir özerkliklerinin bulunması, ayrı bir temel hizmet yönlerinin bulunması dolayısıyla yeni bir alt başlık altında değerlendirilmiştir.

Bu grupta yer alan kurum ve kuruluşlar KOBİ'ler için hammadde, ara ürün, demirbaş, makine, kullanılan teknoloji, marka, hizmet standartları, personel istihdamı, çalışma standartları, vb. alanlarda teknik yardım ve danışmanlık hizmetleri vermektedirler.

3.6. KOBİ'lere Destek Veren Uluslararası Kuruluşlar

Avrupa başta olmak üzere dünya genelinde bölgesel ve/veya küresel düzeyde KOBİ'lere yardım, teşvik ve destek sağlayan kuruluşlar bu grup kapsamındadır. Bu kuruluşlar kredi (malî/finansal kaynak) sağlama, pazar bölgeleri oluşturma, ticaret kanalları tesis etme, rekabet şartlarının korunması/geliştirilmesi, AR-GE ve diğer danışmanlık hizmetleri verilmesi gibi birçok etkinlikleri bulunmaktadır. Bunlardan bazıları belirli bir coğrafi alanla sınırlıdır. Yani hizmet sağlama noktasında bu coğrafi alandaki (ülkelerdeki) KOBİ'lerle sınırlıdır.

Avrupa Yatırım Bankası, Balkan Ülkeleri Ticareti Geliştirme Bölge Merkezi Genel Sekreterliği (BCTP), Birleşmiş Milletler Sanayi Kalkınma Teşkilatları (UNIDO), Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, Dünya Bankası, Avrupa Yatırım Bankası (EIB) ve Avrupa Küçük İşletmeler Konseyi de KOBİ'lere destek veren yurt dışı destekli kurum ve kuruluşlar olarak değerlendirilebilmektedir.

3.7. Yerel Kuruluşlar (İdareler)

Anayasanın 127'inci maddesi gereğince yerel ve ortak düzeydeki kamusal hizmetlerin sunumu amacıyla kurulan ve karar organları seçimle işbaşına gelen yerel yönetimler/idareler bu kapsamda değerlendirilmektedir. İl özel idareleri, büyükşehir belediyeleri ve diğer belediyeler KOBİ'ler için öncelikle alt yapı hizmetleri sunmaktadır. Bununla birlikte organize sanayi siteleri, küçük sanayi siteleri, gıda hal'leri, iş merkezleri, konferans-kongre merkezleri, fuar alanları, vb. hizmetleri ile de KOBİ'lere doğrudan ve dolaylı destekler sunmaktadır.

Yerel yönetimlerin ticari yaşamı doğrudan ve/veya dolaylı olarak destekleyen çalışmalarını çok çeşitli olup, bunun tasnif ve değerlendirilmesi çalışmamızın kapsamını aşmaktadır. Ancak yerel girişimciliğin desteklenmesinde çok önemli etkilerinin/etkinliklerinin olduğu unutulmamalıdır.

Yerel yönetim çeşitlerinden olan köy tüzel kişiliklerinin maddî/bütçe imkânsızlıkları ve nitelikli bir organizasyon yapısına sahip olmaması ile köy düzeyinde işletme tesisinin yaygın olmaması sebebiyle KOBİ'lere nitelikli bir yardım ve destek sağlayabildiği düşünülemez.

Ancak il özel idarelerinin ve özellikle de belediyelerin bu konuda katkılarının oldukça fazla olduğu söylenebilir.

3.8. Diğer Kuruluşlar

Daha önce de belirtildiği üzere KOBİ'lere destek veren kuruluşların genel kabul görmüş, nitelikli bir tasnifinin yapılması çalışmamızın amacı dışındadır. Literatürde bu konuda az sayıda da olsa sınıflandırma mevcuttur. Ancak bunların hepsinin eleştiriye açık yönleri vardır. Bunun en temel sebebinin tasnife konu asli unsurların çok sayıda ve çeşitli olmasıdır. Bir diğer önemli neden ise bu kurum ve kuruluşların verdikleri hizmet ve destek türlerinin de çok çeşitli olmasıdır. Dolayısıyla bunların belirli kıstaslar ölçüsünde ana ve alt gruplara ayrılarak şematize edilmesi yani tasnif edilmesi ayrı bir çalışma konusunu oluşturmaktadır. Bu nedenle literatürde sıkça karşılaşılan gruplandırmalardan bazılarına yer verilmekle yetinilmiştir. Ancak örnek teşkil etmesi açısından literatürde karşılaşılan/karşılaşılabilecek bazı tasniflere de yer vermekte konunun anlaşılması açısından yarar olduğu düşünülmektedir.

KOBİ destekleme kuruluşları; DTM, Hazine Müsteşarlığı, KOSGEB, TÜBİTAK, TTGV, vb. ile Maliye Bakanlığı'nın vergisel teşviklerini uygulayan ve izleyen kuruluşlar bu kapsamda değerlendirilebilir.

KOBİ tetkik ve denetim kuruluşları; bakanlıklar, piyasa gözetim kuruluşları, TÜRKAK, TPE (Türk Patent Enstitüsü) gibi KOBİ'lerin faaliyet ve üretimlerinin mevzuat ve standartlara uygunluğunu denetleyen kuruluşlar bu kapsamda ele alınabilmektedir.

KOBİ'lere işgücü yetiştiren ve sağlayan kuruluşlar; üniversiteler, İŞKUR, meslek kuruluşları, mesleki eğitim veren özel eğitim kurumları, yerel idarelerce mesleki eğitim vermek üzere kurulmuş bağlı birimler bu kapsamda değerlendirilmektedir.

KOBİ'lere mali/finans desteği sunan kuruluşlar; bankalar, risk sermaye şirketleri, girişim sermaye şirketleri, leasing şirketleri, faktöring şirketleri, forfaiting şirketleri, KGF A.Ş. (Kredi Garanti Fonu), TESKOMB (Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri Birlikleri Merkez Birliği), KOBİ Girişim Sermayesi Yatırım A.Ş. gibi kuruluşlar bu kapsamda ele alınabilmektedir.

KOBİ'lerle ilgili olarak "*pazarlama desteği sunan kuruluşlar*", "*AR-GE desteği sağlayan kuruluşlar*" ve daha birçok farklı adlar altında gruplandırmalar yapılabilmektedir. Konunun belirli düzeyde açıklandığı düşüncesiyle mevcut gruplandırmalarla yetinilecektir.

KOBİ'lere yönelik destek ve yardımların kapsamını; KOBİ'lerin kuruluş aşamasından, girdi temininden, üretim ve pazarlamaya kadar tüm eylemlerinin ve süreçlerinin desteklenmesi biçiminde tanımlamak mümkündür (Demirci vd., 2001: 224). Bu yardım, destek ve teşvikler coğrafya (ülke, bölge, vs.) ve zamana göre benzerlik ve farklılıklar göstermektedirler. Yine bu destek ve yardımların miktarı ve sunum şekillerinde değişkenlikler yaşanabilmektedir.

Türkiye'de yapılan yardım, teşvik ve destekleri sunan kuruluşlar açısından tasnif edilmesinin yanı sıra verilen desteğin türlerine göre tasnif edilmesi de bu konunun daha iyi anlaşılması açısından yararlı görülmektedir. Türkiye'de KOBİ'lere yapılan teşvik ve destekleri kendi arasında aşağıdaki gibi gruplandırabiliriz;

Finansman destekleri; KOBİ'lerin mali/finansal sorunlarına çözüm üretilmesi amacıyla sağlanan maddi (kredi) destekleri bu kapsamda değerlendirilmektedir. Akbank, Dünya Bankası, Eximbank (Türkiye İhracat Kredi Bankası), Garanti Bankası, Halk Bankası (Halkbank), Finansbank, Denizbank, ING Bank, HSBC, KOBİ A.Ş. KOSGEB, Kredi Garanti Fonu A.Ş. (KGF), Türkiye Ekonomi Bankası (TEB), Türkiye Kalkınma Bankası (TKB), Sınai Yatırım Bankası, Türkiye Sınai Kalkınma Bankası (TSKB), Türkiye İş Bankası, Vakıflar Bankası (Vakıfbank), Avrupa Yatırım Bankası (European Investment Bank-EIB), Bölge

Kalkınma Ajansları, Küçük Sanayi - Sanayi Bölge ve Siteleri Genel Müdürlüğü, vb. kurum ve kuruluşlar KOBİ'lere finansal destek sunmaktadırlar.

Yatırım destekleri; KOBİ'lerin kurulma ve faaliyetleri esnasında yeni yatırımlar gerçekleştirilmesi, mevcut yatırımlarının ölçek ve kapasitelerinin artırılması gibi nedenlerle yapılan destek, teşvik ve yatırımlar bu grupta değerlendirilmektedir. Finansal desteklerden farklı olarak sadece maddi (kredi) vermekle sınırlı olmayıp, doğrudan yatırım faaliyetlerine yöneliktirler. Hazine Müsteşarlığı, KOSGEB, TOBB (Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği), Halk Bankası, Türkiye Ekonomi Bankası, Bölge Kalkınma Ajansları, GAP Bölgesi Girişim Destekleme ve Yönlendirme Merkezi (GAPGİDEM) vb. kurum ve kuruluşlar yatırım desteği sunmaktadırlar.

Yarım kalmış yatırımların ekonomiye kazandırılması destekleri; atıl kaynakların ekonomiye kazandırılması açısından gerçekleştirilen muhtelif nitelikteki desteklerdir. Hangi ölçekte olursa olsun tüm ticari işletmeler mevcut yapılarını (üretimlerini/faaliyetlerini) devam ettirebilmek, mali kaynaklarına bağlı olarak üretim miktarlarını arttırmak, bu kapsamda da yeni yatırımlar yapmak eğilimindedirler. Bu kapsamda da bazı yatırımlar yaparlar. Tesis kurma, yeni teçhizat/makine alma, depolama alanları yaptırma gibi girişimlerde bulunmaktadırlar. Ancak ekonomik krizler, grevler, rekabet gücü kayıpları, ürün kaynaklı sorunlar vd. olumsuzluklar bu yatırımların tamamlanmasına engel olmaktadır. Özellikle de mali kaynakların yetersiz olması gerçekleştirilmek istenen birçok yatırımın tamamlanmasına engel teşkil etmektedir. Bu kapsamda daha önce tamamlanmamış olan yatırımların nihayete erdirilerek ekonomiye kazandırılması için yapılan yardım ve destekler bu grupta değerlendirilmektedir. Hazine Müsteşarlığı ve Vakıflar Bankası (Vakıfbank) bu tür destekler sunan kuruluşlara örnek olarak gösterilebilir.

AR-GE destekleri; üretim, depolama, pazarlama ve dağıtım gibi hemen hemen tüm süreçlerde ihtiyaç duyulan teçhizat, teknoloji, bilgi, ulaşım, vd. unsurların geliştirilmesi amacıyla yapılan yardım ve teşvikler bu grupta değerlendirilmektedir. Bu teşvikler KOBİ'lerin ar-gr faaliyetlerini gerçekleştirmeye yönelik olabileceği gibi dışarıdan yapılmış ar-ge faaliyetlerinden yararlanmaya yönelik de olabilmektedir. Türk Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV), TÜBİTAK, İGEME, KOSGEB, Dış Ticaret Müsteşarlığı, Hazine Müsteşarlığı, Türk Patent Enstitüsü (TPE), Bölge Kalkınma Ajansları, Birleşmiş Milletler Sınai Kalkınma Örgütü (UNIDO) Ankara Ofisi vd. kurum ve kuruluşlar AR-GE destekleri sunmaktadırlar.

Pazar destekleri; üretim aşaması sağlanmış ürünlerin KOBİ'ler tarafından tanıtımının yapılarak ara satıcılar ya da üreticiye ulaştırılması noktasında yapılan destekler genel olarak bu kapsamda değerlendirilmektedir. KOSGEB, TOBB, İKV (İstanbul Ticaret Odası İktisadi Kalkınma Vakfı) vb. kurum ve kuruluşlar pazar destekleri sağlamaktadırlar.

İstihdam destekleri; KOBİ'lerde çalışan/çalışacak yani istihdam edilecek personelin temin edilmesi ve mevcut personelin niteliklerinin geliştirilmesi yönünde gerçekleştirilen destekler ile personel giderlerinin kısmen ya da tamamen karşılanması gibi sağlanan destekler bu kapsamda yer almaktadır. Üniversiteler, mesleki eğitim veren özel nitelikli eğitim kurumları, belediyelerce kurulan meslek edindirme birimleri, halk eğitim merkezi müdürlükleri, İŞKUR, KOSGEB, İGEME, Dış Ticaret Müsteşarlığı, meslek odaları, bazı vakıf ve dernekler KOBİ'lere doğrudan ya da dolaylı olarak istihdam desteği sunmaktadırlar.

Bilgi destekleri; KOBİ'lerin hammadde temin etme, makine/teçhizat temini ve kullanımı ile toplam kalite standartlarının uygulanması, personel istihdamı, üretim süreci, elde edilen ürünlerin depolanması, tanıtılması, pazarlanması, ulaşımının sağlanması, ürün kontrollerinin yapılması, yürürlükteki mevzuat çerçevesinde uygulamaların yapılması, maliyetlerinin azaltılması ve yatırım tercihlerinin gerçekleştirilmesi gibi birçok konuda bilgilendirilmelerine yönelik yapılan yardım, teşvik ve destekler bu kapsamda ele alınmaktadır. KOSGEB, TOBB,

İGEME, İKV, TESK, Halk Bankası, Türkiye Sınâî Kalkınma Bankası (TSKB), Avrupa Birliği, vb. bu kapsamda örnek gösterilebilecek kurum ve kuruluşlardır.

Danışmanlık destekleri; bilgi desteklerine çok yakın olan ancak bilgi sunmanın yanı sıra ücretli ya da ücretsiz olarak analiz yapma ve yönlendirme gibi faaliyetleri de içerisinde barındıran destekler bu gruba dâhil edilmektedir. KOSGEB, TOSYÖV (Türkiye Orta Ölçekli İşletmeler, Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticiler Vakfı), NMCP (Hollanda Yönetim İşbirliği Programı), TTGV (Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı), MPM (Milli Prodüktivite Merkezi), Türkiye Sınâî Kalkınma Bankası (TSKB), Halk Bankası, GAP Bölgesi Girişim Destekleme ve Yönlendirme Merkezi (GAPGİDEM) başlıca danışmanlık hizmetleri/destekleri sunan kuruluşlardır. 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren işletmeler küreselleşmenin etkisi ile dinamik bir yapı ve yoğun rekabet altında faaliyet göstermekte olup bu süreçlere uyumu yaşama güçlerini yakında etkilemektedir (Kevser, 2019: 31). Danışmanlık hizmetleri bu çerçevede önem kazanmaktadır.

Eğitim destekleri; KOBİ'lerin mevcut yeni üretim teknikleri ve teknolojileri ile yatırım ve pazarlama stratejileri, personel istihdamı, değişen mevzuatın öğrenilmesi, maliyet azaltma (tasarruf) uygulamalarının yapılması, vb. gibi konularda KOBİ sahipleri/yöneticileri ve personeline yönelik tüm eğitim faaliyetleri bu kapsamda değerlendirilmektedir. Bilgi vermekle yetinilmeyip ilgili konularda nitelikli bir eğitim programı uygulanması nedeniyle bilgi desteklerinden ayrılmaktadır. Yine çok az yönüyle AR-GE desteklerine de benzetilebilecek yönleri bulunmaktadır. KOSGEB, İktisadi Kalkınma Vakfı (İKV), TOSYÖV, İGEME, Milli Prodüktivite Merkezi (MPM) vb. kuruluşlar bu kapsamda yardım, teşvik ve destekler sağlamaktadırlar.

KOBİ'lere doğrudan ya da dolaylı olarak yapılan farklı türde ve özelliklerde yardım, teşvik ve destekler bulunmaktadır. Örneğin KOSGEB ve Bölgesel Kalkınma Enstitüsü tarafından sunulan "*ortak kullanım atölyeleri desteği*"; Dış Ticaret Müsteşarlığı, İGEME ve KOSGEB tarafından sunulan "*ihracat destekleri*"; KOSGEB ve İktisadi Kalkınma Vakfı (İKV) tarafından sunulan "*işbirliği destekleri*"; Merkezi idare (devlet) ve İGEME tarafından sunulan "*fuar katılım destekleri*"; Hazine Müsteşarlığı, TEAŞ ve TEDAŞ tarafından sunulan "*elektrik enerjisi destekleri*"; Maliye Bakanlığı (Milli Emlak Genel Müdürlüğü) tarafından sunulan "*indirimli/bedelsiz yer (alan) destekleri*"; TMO ve Maliye Bakanlığı (Gelir İdaresi Başkanlıkları) tarafından sunulan "*sübvansiyon, vergi indirimi, ürün alımı vd. mali destekler*" KOBİ'ler için gerçekleştirilmekte olan yardım, teşvik ve destekler arasında yer almaktadır.

4. SONUÇ

Küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin (KOBİ) ülkeler açısından mevcut önemi dikkate alındığında bu işletmelerin geliştirilmesi ve desteklenmesi büyük önem arz etmektedir. Ülke ekonomilerini yönlendirici etkiye sahip olan, çok büyük üretimler ile küçük miktarlı üretimler arasında köprü görevi gören, istihdam ve artı değer oluşturan bu işletmelerin önemli bir kısmı geleneksel aile işletmeleri şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Personel (çalışan) sayısının çok fazla olmadığı ve genellikle uzman personelin istihdam edilmediği ya da sınırlı sayıda istihdam edildiği bu işletmelerin finansal yönetim süreçleri büyük ölçekli işletmeler gibi gelişmiş ve kurumsallaşmış değildir. Yüzdeler olarak küçük bir oran dışında KOBİ'lerin finansal kararlarını almaları ve uygulamalarında yönlendirilmeleri gerekmektedir. Devlet, yerel idareler, meslek odaları, işveren dernekleri, sanayi bölgesi yönetimleri, finans kuruluşları, uluslararası kurum ve kuruluşlar tarafından bu işletmelere farklı zamanlarda ve farklı şartlarda alternatif kredi, yatırım, destek ve teşvik hizmetleri sunulmaktadır. Ayrıca bu organizasyonlardan bazıları KOBİ'lere danışmanlık hizmetleri de vermektedir. Ancak bu uygulamalar ve hizmetlerin varlığının yanı sıra yaygınlığı, bilinirliği ve uygulanabilir olması

da önemlidir. Aksi halde bu olanaklar belirli bir çevre ile sınırlı kalarak hedeflenen amaçlar tam olarak gerçekleştirilemeyecektir.

Çalışma ile Türkiye'de KOBİ'lere teşvik sağlayan ve destekleyen kurumlara yer verilmiştir. Bu kurumların sağladığı teşvik ve desteklerin türü, içeriği, kapsamı ve özellikleri hakkında bilgiler verilmiştir. Bu çalışmanın amacı; KOBİ'lerin nereden, ne zaman ve ne şekilde destek ve yardım alabileceklerinin toplu bir şekilde ortaya konmasıdır. Mevcut değerlendirmeler daha önce yapılan akademik araştırma sonuçları dikkate alınarak yapılmıştır. Türkiye'de kamu kurum ve kuruluşları, mesleki kuruluşlar, özel kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları, teknik yardım ve danışmanlık hizmeti veren kuruluşlar, uluslararası kuruluşlar, yerel kuruluşlar ve diğer kuruluşların KOBİ'lere destek ve teşvik sağladığı görülmüştür. Bu kuruluşlar tarafından KOBİ'lere finansman, yatırım, AR-GE, pazar, istihdam, bilgi, danışmanlık, eğitim ve yarım kalmış yatırımların ekonomiye kazandırılması destekleri sağlandığı tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

- Akgemci, T. (2011). KOBİ'lerin Temel Finansman Sorunları ve Sağlanan Destekler, KOSGEB Yayınları, Ankara.
- Demirci, R., Akpınar, A. ve Çevik, İ. (2001). Avrupa Birliği ve Türkiye'de Esnaf-Sanatkar, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri Birlikleri Merkez Birliği Yayınları, Ankara.
- Horvath, Z. (2005). Handbook on TheEuropeanUnion, HungarianNational Assembly.
- Kalkan, A. (2005). KOBİ'lere Sağlanan Desteklerin Örgütsel Performansa Etkileri, Doktora Tezi, Gebze İleri Teknoloji Enstitüsü, Gebze.
- Kevser, M. (2019). Stratejik Planlama Süreçlerinin Değerlendirilmesi ve İşletmelerin Stratejik Planlamaya Yaklaşımlarının Analizi, Uluslararası İşletme ve Ekonomi Çalışmaları Dergisi, S. 1(1), ss. 30-39.
- Kosgeb (2005), 2002 Yılı Genel ve Sanayi İşyerleri Sayımı: İmalat Sanayi Değerlendirmesi, KOSGEB Ekonomik ve Stratejik Araştırmalar Merkez Müdürlüğü Yayınları, Ankara.
- Küçüktekin, K. (2006). Girişimcilik Politikası Çerçevesinde Avrupa Birliğinde KOBİ Politikası ve Avrupa Birliği Müktesebatına Uyum Çerçevesinde Türkiye'nin KOBİ Politikası, Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Mecek, G. (2019). Kobilerin Finansal Yönetim Tekniklerini Kullanma Düzeyi ve Finansal Sorunları Arasındaki İlişki: Afyonkarahisar Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Mecek, G., Doğan, M. ve Kaymaz, A. R. (2015). Yerel Yönetim Hizmetlerinin Finansmanında ve Sunumunda Alternatif Bir Model: KÖSİ (Kamu - Özel Sektör İşbirliği) Uygulamaları, İdari ve Mali Açından Türkiye'de Yerel Yönetimler (Ed. Mehmet Mecek - Mesut Doğan - Bekir Parlak), Bekad Yayınları, Antalya, ss. 481-506.
- Mecek, M. (2013). Kamu Kurumları ve Kamu İdarelerinin Tarihsel Süreç İçerisinde Girişimcilik Üzerine Etkileri, Uluslararası Girişimcilik ve Kariyer Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Muğla, ss. 487-509.
- Mecek, M. ve Akın, F. (2014). Kamu İdarelerinin Girişimcilik Aracı Olarak Kamu İşletmeleri, 6. Uluslararası Girişimcilik Kongresi Bildiriler Kitabı, Bişkek (Kırgızistan), ss. 89-99.

- Mecek, M. ve Akın, F. (2015). Türkiye'de Yerel Yönetimler Girişimciliği, İdari ve Mali Açıdan Türkiye'de Yerel Yönetimler (Ed. Mehmet Mecek - Mesut Doğan - Bekir Parlak), Bekad Yayınları, Antalya, ss. 445-469.
- Odabaşı, A. (2005). Avrupa Birliğinde KOBİ Destek Programları ve Türkiye, İKV Yayınları, İstanbul.
- Sakınç, S. (2012). Yerel Yönetimler Maliyesi: Teori – Politika - Uygulama, Orion Kitabevi, Ankara.
- Usal, Z. O. (2006). Avrupa Birliği'nin Lizbon Stratejisi, İKV Yayınları, İstanbul.
- Uysal, Y. (2017). Yerel Yönetimlerde Kamu Özel İşbirliği (KÖİ) Uygulamalarının iki Yönü: Avantajlar ve Dezavantajlar, Kent Akademisi, 10(2), ss. 169-199.
- Uysal, Y. (2020). Kamu-Özel İşbirliği Modelinde Özel Sektör Teşvik Faktörleri: Şehir Hastaneleri Örneği, MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, S. 9(1), ss. 387-401.
- Yılmaz, D. (2012). KOBİ'lerin Sorunlarına Yönelik Sağlanan Destekler, Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Yılmaz, V. ve Turan, A. (2019). Kamuda Performans Yönetiminin Önemi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S. 46, ss. 313-342.
- Yılmaz, V. ve Arvas, H. (2019). KOSGEB Ağrı Müdürlüğü Destek ve Hizmetlerinin Kentin Kalkınması Bağlamında Değerlendirilmesi, Route Educational and Social Science Journal, 6(7), 1067-1085.